

ÖĞRETMENLERİN İLK VE ORTA OKULLARDAKİ KURAL DIŞI DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA¹

A Comparative Study Of Teachers' Misbehavior In Primary And Secondary Schools

Dr. Öğr. Üyesi Meltem ÖKDEM

Çankaya Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, Ankara/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9155-6922>

ÖZET

Öğretmenlerin aldıkları disiplin cezalarının bazıları özlük haklarını olumsuz olarak etkilemektedir. Öğretmenler aldıkları cezalar yüzünden görevde yükselememekte hatta memuriyetleri sona ermektedir. Öğretmenlerin bu yüzden moralleri bozuluyor ve motivasyonları düşebiliyor. Ayrıca aldıkları cezalar nedeniyle öğrenci ve velinin gözünde itibar kaybına uğrayabiliyorlar. Bu çalışmada 2002 yılında yapılan doktora tezinin tekrarı 2020 de yapılmış ve öğretmenlerin hangi kural dışı davranışları gösterdikleri ve neden kural dışı davranışta bulduklarını karşılaştırılmıştır. Araştırmaya Ankara ili sınırları içindeki ilçeler dahil edilmiş ve evren çok büyük olduğu için Yenimahalle ilçesindeki öğretmenler araştırmaya katılmıştır. 2002'de 35, 2020' de ise 38 öğretmen araştırmaya katılmıştır. 2020'de Corona yüzünde veriler online olarak toplanmıştır. Araştırmanın alt problemlerini yanıtlayabilmek için toplanan veriler "içerik analizi" tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda her iki dönemde de öğretmenlerin en çok sendikal faaliyetler nedeniyle ceza aldıkları, okullarda fiziksel şiddetin hep var olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin kural dışı davranış gösterme nedenlerinin çok değişmediği görülmüştür. Yönetici tutumlarının, ekonomik koşulları, ailevi nedenlerin öğretmen davranışları üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. İletişim sorunlarının kural dışı davranışlara neden olduğu görülmüştür. Öğretmenlere öfke kontrolü ve iletişim konusunda seminerler verilmesi önerilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin kural dışı davranışlarının önlenmesinde sadece ceza sistemi ile değil ödül sistemi de kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, kural dışı davranış, ceza, disiplin, okul

ABSTRACT

Some of the disciplinary punishments received by the teachers negatively affect their personal rights. Teachers cannot advance in the career due to the punishments they receive, and even their civil service lives come to an end. Teachers are therefore demoralized and their motivation may decrease. In addition, they lose their reputation in the eyes of the students and parents due to the punishments they receive. In the research, the repetition of the doctoral thesis studied in 2002 was studied in 2020, and the irregular behaviors of teachers and why they behave irregularly were compared. The districts within the borders of Ankara were included in the study and only the teachers in Yenimahalle were included as the study group because the population was very large. 35 teachers in 2002 and 38 teachers in 2020 participated in the research. In 2020, data was collected online because of Coronavirus. To answer the sub-problems of the research, the collected data were analyzed via the "content analysis" technique.

At the end of the result of the research, in both periods, it has been seen that teachers got punishment mostly due to union activities and that physical violence always existed in schools. It has been observed that the reasons for teachers' irregular behaviors did not change much. It has been determined that managerial attitudes, economic conditions, family reasons have an effect on teachers' behaviors. It has been observed that communication problems also cause irregular behaviors. To prevent irregular behaviors, it is recommended to give seminars to teachers on anger control and communication and to use not only the punishment system but also the reward system.

Key Words: Teacher, misbehaviour, punishment, , discipline, school

¹ 2002 yılında yapılan "İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Kural Dışı Davranışları" adlı doktora tezinin verileri kullanılmıştır.

1. GİRİŞ

İnsanlar kendine kurallar koyan, normlar, ölçütler yaratan tek canlıdır. Kurallar koyar soydaşları ile ortak davranış biçimleri oluşturur, ortak simgeler değerler yaratır. Onlar adet, töre, gelenek, ahlak, din, hukuk gibi kurumlar olarak kuşaktan kuşağa aktarılır.

İnsanoğlu yaşamının her evresinde toplumsal, dinsel, hukuksal kurallara uymak için kendini zorlar. Çünkü kurallar onun güdüleriyle çelişir. Fakat bu kuralları çiğnediği zaman suç sayılır ve toplumdaki diğer kişiler tarafından cezalandırılır.

Ceza hukukunda suç; yasanın cezalandırdığı hareket veya topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu yasa koyucu tarafından kabul edilen ve açık olarak tanımlanan eylem ve hareketlerdir. (Öztürk, Çopur, Ulutaşdemir ve Balsak ; 2015: 120) Suç bir toplumdaki hukuk düzenini bozan ve bu nedenle cezalandırılan bir eylemdir. Günümüzde sosyo-kültürel bilimler suç teşkil eden insan tavır ve hareketini, toplumda yürürlükte olan sosyal normlardan bir tür “sapmak” olarak tanımlanmaktadır. Suçlu ise yaşadığı toplumun normları ile kişisel kuvvetleri arasında bir denge kuramamış bir kişidir.

1.1. Okullarda Disiplinin ve Düzenin Önemi

Örgütler düzeni korumak için kurallar koyarlar. Eğitim örgütlerinde de öğretmen ve yöneticilerin uyması gereken kurallar mevcuttur. Bu kurallar sayesinde örgüt hedeflerine daha rahat ve hızlı bir şekilde ulaşır. (Çelebi; 2009:76)

Örgütlerde maddi örgütsel faktörlerde meydana gelen kayıp ve zararlar kolayca giderilebildiği halde, insan alışkanlık ve davranışlarından meydana gelen zarar ve kayıpları gidermek ve arzu edilen davranışları kazandırmak oldukça güç bir iştir. (Eren, 1989:34). Örneğin bozulan bir makineyi kolayca tamir ettirebilirsiniz oysa düzeni bozan, işyeri koşullarına uygun hareket etmeyen bir kimseyi uygunsuz davranışlarından vazgeçirmek ve bunun yerine iyi alışkanlıklar ve davranışlar kazandırmak oldukça zordur.

Örgütlerde düzen örgütlerin yargı sistemleri olan disiplin kuralları ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Disiplin kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önemlerin tümüdür (Ada ve Ölçüm, 2002:2). Disiplin cezaları örgüt açısından bakıldığında zaman çalışanların kurum düzenine aykırı davranışlarından dolayı karşılaştıkları yaptırımlardır.

Bir disiplin uygulamasının amacı, örgütsel amaçların gerçekleşmesi için zorunlu olan işgören başarımı ve davranışını muhafaza etmenin araçlarını sağlamaktır. Amaçlardan birisi düzeltici eylemi sağlamak olduğu halde bundan daha önemlisi böyle bir eyleme ihtiyaç duyulmasını önlemektir. Eğitim kurumlarının amaca ulaşması için belli bir düzen içinde çalışmaları gerekmektedir. Düzenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı için yöneticiler karar alırken etik olmaları ve örgüt içerisindeki bireylerin disiplin kurallarına uymaları beklenmektedir (Toytok ve Yıldırım, 2018:1760) . Her örgütte olduğu gibi, eğitim örgütlerinde de çalışanların uymak zorunda olduğu birtakım kurallar vardır ve bu kurallar, örgütün daha verimli çalışması ve hedeflere daha çabuk ulaşması için gereklidir.

1.2. Kural Dışı Davranış Yaklaşımları

Davranış bilimleri kuraldışı davranışları açıklamaya çalışmış ve bazı kuramlar geliştirmiştir. Literatürde bu yaklaşımların biyolojik yaklaşımlar, sosyolojik yaklaşımlar ve psikolojik yaklaşımlar olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. (Gökulu, 2019:1475; Ateş ve Akbaş, 2012: 338)

Biyolojik Yaklaşımlar: Sprinthall ve Collins (1995) problem davranışlarda genetik aktarımın etkisi olduğunu düşünmektedirler. (Akt: Ateş ve Akbaş, 2012: 338) “Biyolojik teorilere göre suç teşkil eden davranışlar, bireyin kontrolü dışında gelişen ve biyolojik mekanizmalar neticesinde meydana gelen ve iradenin dışında gelişen refleksif davranışlardır.” (Dolu 2012:153). Biyolojik teoriler insan vücudunun bazı özellikleri inceleyerek suçlu bireylerle suç işlemeyen bireyler arasında belirli biyolojik farklılıklar olabileceğini öngörmüşlerdir. Bu anlamda suç olgusunu açıklamaya çalışan erken dönem biyolojik teoriler, hapishanedeki suçluların biyolojik olarak öne çıkan bazı özelliklerini ölçümler yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Burada amaçlanan nokta suçlu bireyler ve suçlu olmayan bireyler arasındaki biyolojik farklılıkları gözlemler yoluyla belirlemek ve ortaya koymaktır.

Kontrol Teorisi ve Sosyal Gelişim Kuramı: Hirschi (1969) suçlu davranışını bireyin toplumla kurduğu bağlara dayanarak açıklamaktadır Bireyin toplumla olan bağı zayıfladığı veya koştığı zaman suça yöneldiklerini, suç işleme ihtimalinin arttığını ifade etmektedir (Duran, 2018: 49). Sosyal kontrol kuramı

suç olgusunu, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeylerine bağlar. Eğer toplumsal bağlar yoksa etik kurallarda yoktur (Duran, 2018:49).

Problem Davranış Teorisi : Bu teori 1991 yılında Jessor tarafından geliştirilmiş psiko-sosyal temelli yaklaşımlar arasındadır. Problem davranış teorisine göre problem davranışların nedenlerini şu üç sistem ile açıklamaktadır: Kişilik sistemi, algılanan çevre sistemi, davranış sistemi. Kişilik sistemine göre kişinin kişisel değerleri, inanç ve tutumları sosyal düşüncelerini oluşturur (Ateş ve Akbaş, 2012: 338).

Algılanan çevre sistemi; Anne-babanın ve akranların çocuklar üzerindeki etkilerini ele alır. Davranış sistemi; Davranışların hangilerinin problem hangilerinin uygun davranış olduğunu araştırır. Her bir sistem ergenlerde problem davranışlara karşı koruyucu faktörleri hem de riskli davranışlara neden olan risk faktörlerini inceler (Jessor vd, 2003). Bu teoriye göre; ergenlerin çevresinde uygun model/örneklerin bulunması, ebeveynlerin ve akranların riskli davranış kontrolü ve anne-babalar ile akranlardan alınan sosyal destek, ergenleri yalnızca riskli davranışlara karşı korumaz; aynı zamanda risk faktörlerinin etkisini de azaltır. Riskli davranışlara yönelen faktörler, modellerin, çocuğu etkileyeceği ve sigaraya, alkole ya da uyuşturucuya kolay erişimlerini ve bu tür davranış eğilimlerini kapsar.(Kurt ve Ergene, 2015: 138)

Görüldüğü gibi davranışların açıklanması için birçok teori geliştirilmiştir. Bu çalışmada da öğretmenlere davranışlarının nedenleri sorulmuş ve sınıflamasının yapılmasında Ivanchevich (1992) sınıflaması esas alınmıştır. Ivanchevich (1992:590) iş yerinde kural dışı davranışta bulunarak sorun yaratan çalışanların kural dışı davranışlarının nedenlerini şu şekilde sınıflamıştır:

- ✓ Siyasi görüşlerinden kaynaklanan kural dışı davranışlar
- ✓ Yönetici tutumundan kaynaklanan kural dışı davranışlar
- ✓ Toplum ve onun değerlerinden kaynaklanan sorunlar
- ✓ Aileden kaynaklanan kural dışı davranışlar
- ✓ Çalışma çevresinden kaynaklı
- ✓ Örgüt politikasından kaynaklı
- ✓ İnançlardan kaynaklı
- ✓ İş bilgisi ve yetenek eksikliğinden kaynaklı
- ✓ Duygusal sorunlardan kaynaklı
- ✓ İletişim eksikliğinden kaynaklı
- ✓ Emirler ile kişiliğin çatışmasından kaynaklı

1.3. Kural Dışı Davranışlara Karşı Uygulanan Yaptırımlar

Bir kurum amaçlarını gerçekleştirmek istiyorsa disiplin kurallarını uygulamak zorundadır. Eğer bir örgütte sorunlar baş gösterirse, örgütü belirlenmiş amaçlara göre yöneten idare bazı tedbirler alarak yaptırımlara gidebilir. Bireylere karşı uygulanan yaptırımlar disiplin işlemleri ile sağlanır. Disiplin suçu kamu hizmetinin yürütülmesinde ve kamu yararında devamlılığın sağlanabilmesi için ödev ve sorumlulukların hiç yerine getirilmemesi, eksik yerine getirilmesi veya zamanında yerine getirilmemesi veya yerine getirilen yasal sorumlulukların ihlali sonucu oluşan fiilleri kapsamaktadır (Taş ve Kıroğlu, 2018:1121)

Disiplin çalışanların örgüt düzenine karşı davranışlarda buldukları zaman karşılaştıkları yaptırımlardır. Diğer bir deyişle yanlış davranışın cezalandırılmasıdır.(Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2017:312) Disiplin cezaları, kamu personelinin görevlerinde daha dikkatli ve özenli olmalarını, ayrıca bu personelin devlete, kanunlara ve üstlerinin verdiği kanuna uygun emirlerin yerine getirmelerini sağlar Disiplin cezaları kamu görevi ile ilgili olup sadece kamu görevi yürütenlere uygulanır.

Öğretmenler birer kamu görevlisi ve devlet memuru olmaları nedeniyle disiplin suçu ve cezası yönünden, Devlet Memurları Kanununun 124. maddesinde yer alan hükümlere bağlıdırlar. Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ve disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller, 657 sayılı DMK (1965)'nin 125. maddesinde belirtilmiş, disiplinle ilgili uygulamalar da aynı kanunun 124 ile 136. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 125. maddenin sonlarında yer alan "Özel kanunların disiplin suçları ve cezalarına ilişkin hükümleri

saklıdır” ifadesi, ilköğretim okulunda çalışan öğretmen için çıkarılan özel kanunlardaki hükümlerin uygulanmasına imkan vermektedir.

Kamu kuruluşlarında çalışmakta olan ve düzenin bozulmasına neden olan herhangi bir davranışta bulunan, suç işleyen memura verilebilecek disiplin cezaları şu şekildedir; Madde 125 – (Değişik: 12/5/1982-2670/31 md.)

- *Uyarma*: Memurun daha dikkatli olması gerektiği yazı ile bildirilir.
- *Kınama*: Memurun kusurlu davranışlar sergilediği yazı ile bildirilir.
- *Aylıktan kesme*: Memurun, brüt aylık maaşından 1/30 – 1/8 arasında kesinti yapılır.
- *Kademe ilerlemesinin durdurulması*: Memurun yapmış olduğu kusurlu davranışın derecesine göre, bulunduğu kademe ilerlemesinin 1 – 3 yıl durdurulur.
- *Devlet memurluğundan çıkarma*: Memur bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere görevden çıkarılır

DMK'nın 24. Maddesine göre devlet memurları TCK kapsamında suç işlemleri durumunda haklarında ve dava açılması durumunda 4483 sayılı “Memurlar ve Diğer Kamu Personel Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un (MKGKYK) hükümleri uygulanmaktadır. (Kepenekçi ve Taşkın,2017:201) Öğretmenlerin aldıkları disiplin cezalarının bazıları özlük haklarını olumsuz olarak etkilemektedir. Öğretmenler aldıkları cezalar yüzünden görevde yükselememekte hatta memuriyetleri sona ermektedir. Ayrıca öğrenci ve velinin gözünde itibar kaybına uğrayabilirler. Bu nedenle öğretmenlerin ne tür kural dışı davranışta bulunduğu ve neden bu şekilde davrandıkları oldukça önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin işledikleri disiplin suçları ile uygulanan disiplin cezalarının amaca hizmet edip etmediğinin ortaya konması, öğretmenlerin bu davranışları neden gösterdiğinin onlar ve yöneticiler tarafından görülmesi için önemlidir

Bu çalışmada resmi ve özel ilköğretim kurumlarında (ilkokul, ortaokul ve imam hatip ortaokulu) görev yapan öğretmenlerin işledikleri disiplin suçları ile öğretmenlerin bu tür davranışları neden gösterdikleri 20 yıl içinde gösterdikleri davranışlarda ve bu davranışlarda bulunma nedenlerinde herhangi bir farklılaşma olup olmadığı ve disiplin suçlarını en aza indirebilecek öneriler geliştirilmesi bakımından da yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

2.AMAÇ

Bu çalışmanın amacı 2002 ve 2020 yıllarında kamu ve özel ilköğretim kurumlarında çalışan ve disiplin suçu işlemiş öğretmenlerin bu suç kapsamına giren kural dışı davranışlarını belirtilen yıllar açısından karşılaştırarak boylamsal bir değerlendirme yapmaktır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1-2002 yılında kamu ve özel ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler,

a-Hangi kuraldışı davranışları göstermişlerdir?

b-Bu kuraldışı davranışlara iten nedenler nelerdir?

2- 2020 yılında kamu ve özel ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler,

a-Hangi kuraldışı davranışları göstermişlerdir?

b-Bu kuraldışı davranışlara iten nedenler nelerdir?

3- 2002 ve 2020 yıllarında kamu ve özel ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin,

a-Kuraldışı davranışlarının türlerinin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

b-Kuraldışı davranışlarını gösterme nedenlerinin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma boylamsal tarama modelindedir. Boylamsal tarama araştırmaları eğilim belirlemek, ortak özelliği olan bir grubu incelemek veya aynı kişilerin zamana bağlı değişimlerini araştırmak amacıyla yapılabilir (Fraenkel ve Wallen, 2006). Boylamsal tarama modelinde olan bu araştırmada “nitel” araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir.

Bu araştırmada araştırmacının 2002 yılında doktora tezi kapsamında MEB'e bağlı kamu ve özel ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin kural dışı davranışlarını ve bu davranışların nedenlerini ortaya koymak üzere yürüttüğü çalışmanın verileri ile 2020 yine benzer amaçla topladığı veriler karşılaştırılarak dönemlere göre farklılıkların olup olmadığı karşılaştırılmıştır. Kısaca araştırmacının doktora tezi olarak 2002'de yürüttüğü araştırma 2020 yılında tekrarlanmış ve ilgili değişkenler açısından karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Ankara ili büyük Şehir sınırları içindeki ilçelerdeki İlk ve ortaokullarında çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın evreninin araştırmacının ulaşamayacağı büyüklükte olması nedeni ile Yenimahalle ilçesindeki ilk ve ortaokullarda çalışan öğretmenler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın 2002 yılında yürütölen araştırmada 750 öğretmene anket dağıtılmış 80 öğretmen kural dışı davranışta bulunduğunu beyan etmiş fakat 35 öğretmen görüşmeyi kabul etmiştir. Öğretmenlerin 15'ü kadın (%43) ve 20' si (57) erkektir.

2020 yılında yapılan araştırmanın çalışma grubunu ise Ankara ili Yenimahalle ilçesi sınırları içindeki kamu ve özel ilkokul ve ortaokullarda çalışan 3478 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin mailine anketler gönderilmiştir. Fakat bu öğretmenlerden de 109' undan yanıt alınabilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin de 40'ı kural dışı davranışta bulunduğunu beyan edilmiştir. Ancak bu öğretmenlerin 33'ü araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Bu öğretmenlerin 12'si kadın (% 50) , 21'si erkektir (%50)

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın 2002 yılında yürütölen boyutu kapsamında ihtiyaç duyulan verileri toplayabilmek için öncelikle kural dışı davranışta bulunan öğretmenleri tespit edebilmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgilerden ve yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir anket uygulanmış ve kural dışı davrandığı belirlenenlerden (80 öğretmen) ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerle (34 öğretmen) araştırmacı tarafından görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde araştırmacı tarafından geliştirilen ve kural dışı davranışlarının türü ve nedenlerini ortaya koymayı amaçlayan bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın 2002 yılında yürütölen boyutunun verilerini toplayabilmek için katılımcılar ile yapılan yüz yüze görüşmeler izin alınarak görüşmeler kayıt edilmiştir. Ancak kayıt alınmasına izin vermeyen öğretmenlerin görüşleri not tutularak kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın 2020 yılında Yenimahalle'deki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan tüm öğretmenlere (Corono nedeniyle) online olarak anket gönderilmiş sadece 109 öğretmen dönüş yapmıştır. 40 öğretmen kural dışı davranış sergilediğini bildirmiştir. Bu öğretmenlerden de 34'ü araştırmaya katılmayı kabul ederek anketin ikinci bölümündeki kural dışı davranışlarının türü ve nedenleri ile ilgili soruları yazılı olarak cevaplamışlardır. Bazı öğretmenler birden fazla kural dışı davranışta bulunup birden fazla soruştırma geçirdikleri için öğretmen sayısı ile kural dışı davranış sayısı eşit çıkmamıştır

3.4.Verilerin Çözömlenmesi

Her iki dönemde de yüz yüze ve yazılı olarak toplanan veriler bilgisayar ortamında yazıya dököldükten sonra verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Veri analizinin geçerliğini sağlamak için katılımcıların görüşlerine sadık kalınmış kod ve kategorilerin katılımcı görüşleriyle tutarlılığı gözetilmiş ve bazı katılımcı görüşleri doğrudan aktarılmıştır. Öğretmenlerin kural dışı davranışlarının nedenlerinin sınıflanmasında 2002'de yapılan araştırmada Miner'ın (Ivancevich, 1992;590) yaptığı sınıflama esas alınmıştır. 2002' de yapılan araştırmanın tekrarı olması nedeniyle 2020'de de aynı sınıflama esas alınmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın 2002 yılında yürütölen kısmının çalışma grubunu 34 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 12'si kadın (%36,37) ve 21 'i erkektir (% 63,63). 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenler % 30,86 ile en çok kural dışı davranışta bulunan gruptur. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin % 8,64 ile en az kural dışı davranışta bulunan grup olduğu görölmüştür.

4.1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aşağıda birinci alt probleme ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. 2002'de Öğretmenler Hangi Kuraldışı Davranışları Göstermişlerdir?

2002 yılında araştırmaya katılan öğretmenlerin aldıkları cezalar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1. 2002 Yılında Yapılan Araştırmaya Göre Öğretmenlerin Kuraldışı Davranışları

Kural dışı davranışlar	f	%
Devamsızlık	8	9,7
Fiziksel Saldırı	8	9,7
Amirlere ve emirlere karşı çıkma	8	9,7
Kılık kıyafet yönetmeliğine uymama	5	6
Görevi ihmal	4	4,8
Yasak Yayınları Okula Getirmek	3	3,6
Hiyerarşi zincirine uymamak	2	2,4
Siyasi amaçlı propaganda yapmak	2	2,4
Toplantıya Katılmama	1	1,2
Huzur bozucu Davranışlar sergileme	1	1,2
Yasal olmayan Greve gitmek	28	34,1
Yasal olmayan toplantılar düzenlemek	1	1,2
Sendika kurmak	1	1,2
Bildiri Dağıtmak	1	1,2
Yürüyüşe katılmak	9	10,9
	82	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya 32 öğretmen katılmıştır. Ancak öğretmenler birden fazla kural dışı davranışta buldukları için Tablo 1'de görüldüğü gibi 82 kural dışı davranış tespit edilmiştir.

✓ Devamsızlık

Bu araştırmada devamsızlık davranışını gösteren 8 öğretmen tespit edilmiştir. Devamsızlığı da iki alt başlıkta toplanmaktadır.

Özürsüz İşe Gelmeme : Devamsızlık kategorisine giren davranışların %50'sini oluşturmaktadır.

Öğretmenler işe gelmeme davranışını gösterdiğini şu sözleri ile belirtmiştir:

“ Bir yıl kademe ilerlemesi cezası aldım nedeni üç gün işe gelmememdi”

“ İlk cezam kademe ilerlemesinin durdurulmasıdır. Bu cezayı izinsiz dokuz gün işe gelmemeden dolayı aldım”

“ Göreve üç gün izinsiz gelmedim”

İzinsiz İşyerinden Ayrılma

Bir köy okulunda hem öğretmenlik hem de bir öğretmen izinsiz iş yerinden ayrıldığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Benimde okulu kapatıp gitmekten başka çarem yoktu”

✓ Fiziksel Saldırı

Tablo 1'de görüldüğü gibi fiziksel saldırıda bulunan 8 öğretmen bulunmaktadır. Bir futbol karşılaşmasında çıkan kavgada kavgada sinirlenen beden eğitimi öğretmeni:

“Ben de sinirlendim, olaya müdahale ederek hakemi dövdüm.” demiştir.

“Nöbet sırasında bir öğrenci saygısızlık yaptığı için vurdum.”

Bu iki olayda aynı öğretmene aittir. Bu olayların öğretmenliğe ilk başladığı yıllarda meydana geldiğini söylemiştir.

Bir öğretmen Milli Eğitim Müdürünün kendisine saldırdığını kendini müdafaa etmek için karşılık verdiğini belirtmiştir.

“Bana daktilo fırlattı Bunun üzerine bende on saldırdım.” demiştir.

Aynı şekilde başka bir olayda 19 Mayıs provalarında bayan öğretmenlerini uyaran erkek beden eğitimi öğretmeni üzerine yürüyen M.E. Müdürü'ne saldıran öğretmen :

“ İlçe Milli Eğitim Müdürü yanımıza geldi ve sen ne karşıyorsun diye bağırdı ve aramızda kavga çıktı.”
Diyerek yaptığı davranışı ifade etmiştir.

Diğer bir olayda ise kızı sınıfta kaldığı için öğretmene tehditler savuran ve komiser olan öğrenci velisine fiziksel saldırı da bulunan öğretmen olayı şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben de ona saldırdım.”

Yukarıda ifade edilen üç saldırı olayı da aynı öğretmene aittir.

Dersine giren müfettişe sinirlenen öğretmen

“Senden müfettiş olmaz, yürü git deyip bir yumruk indirdim.” sözleriyle müfettişe fiziksel saldırı da bulunduğunu ifade etmiştir.

Bu öğretmenin de iki saldırı olayı bulunmaktadır. Diğer olayda öğrenciye saldırı da bulunmuştur.

Fiziksel saldırıda bulunan öğretmenlerin üçü de beden öğretmenidir.

“İstiklal marşında göbek atan bir öğrenciyi dövdüm.”

✓ Emirlere ve Amirlere Karşı Gelme

Emirlere ve amirlere karşı gelme davranışı kural dışı davranışların % 23.53'ünü oluşturmaktadır. Bu davranışı gösterdiklerini ifade eden öğretmenlerin bu davranışlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Genelde amire karşı gelmekten ceza verdiler.”

“Müdüre tepki koymaya başladığım için bana yöneticiye karşı gelmekten uyarı cezası verdiler.”

“Okul müdürü okul katkı payı toplamamızı istedi fakat ben bunun Devlet Memurları Kanuna göre bizim görevimiz olmadığını ve para toplayamayacağımı, böyle bir sorumluluğu kabul edemeyeceğimi söyledim.”

Kılık Kıyafet Yönetmeliğine Uymama

“Ben başımı 1994 yılında İlk başta kimse tepki göstermedi fakat 28 şubat kararlarından sonra okulda imza toplayıp ilçe çapında beni şikayet ettiler”

“Öğretmenevine kot pantolon ile girdim. Kaymakam çağırdı fakat ben kendi mantığım doğrultusunda hareket etmeye devam ettim.”

Bu kişi yedi kez ceza almış bir öğretmendir.

✓ Toplantıya Katılmama

Toplantıya katılmama iş yerindeki kural dışı davranışların %2.95'ini oluşturmaktadır.

Sınav döneminde şehir dışına çıkan bir öğretmen:

“Bir hafta sonra döndüm fakat toplantıya geç kalmıştım.”

✓ Görevi İhmal

Görevi ihmal etme işyerindeki kuraldışı davranışların %11.76'sını oluşturmaktadır.

Bu davranışı öğretmenler şu sözleri ile ifade etmişlerdir:

“ En büyük hatam gezinin nereye olduğunu Milli Eğitim Müdürlüğüne bildirmemek oldu”

“Olayı öğrenince ben de hemen soruşturma başlattım fakat ilçeye haber vermedim.”

Soruşturma görevi verilen bir yönetici

“Dosya zaman aşımına uğramıştır, denilerek hakkımda soruşturma başlattılar” demiştir.

“Bir ay geçmesine rağmen soruşturmayı başlatmadığım için soruşturma zaman aşımına uğramıştır.”

✓ Huzur bozucu davranışlar sergileme

Huzur bozucu davranışlar sergilemesi araştırmaya katılan öğretmenlerin kural dışı davranışlarının % 2.95'ini oluşturmaktadır. Bu davranışlarını öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Benim hakkımda soruşturma açtılar gerekçeleri okulda huzur bozucu davranışlar göstermek ve eğitim öğretimi aksatmaktı.”

✓ Hiyerarşi Zincirine Uymamak

Tayinin başka okula çıkmasını isteyen öğretmen;

“Usulsüz dilekçe vermekten yani okulu atlayıp doğrudan İlçe Milli Eğitime dilekçe verdiğim için bana kınama cezası verdiler.” demiştir.

Doğuda görev yapan öğretmen lojmanla ilgili rahatsızlıklarını dilekçe ile kaymakamı atlayıp atlayıp valiliğe bildirmiştir.

“Bana bu dilekçemden dolayı soruşturma açtılar.” demiştir.

✓ Yasak Yayınları Okula Getirmek

Yasak yayınları okula getirme iş yerindeki kural dışı % 9.09'unu oluşturmaktadır. Yasak yayınları okula getiren bir öğretmen;

“İlk cezamı 1992 yılında sendikal afiş ve bildiri okula götürdüğümünden dolayı aldım” demiştir.

“Sendikal yayınları okula götürdüğümünden dolayı aldım”

✓ Siyasi Amaçlı Propaganda Yapmak

Siyasi amaçlı propaganda yapman iki öğretmen bulunmaktadır.

“Sınıfta kullandığım atasözünün içinde geçen bir kelime siyasi amaçlı bulunarak hakkımda soruşturma açtılar.”

✓ Gizli Evrakın Fotokopisini Çekmek

Bu davranışı gösteren bir öğretmen mevcuttur.

Okul idaresi ile anlaşmazlığı yüzünden okul müdürü öğretmenin okuldan alınmasını isteyen bir yazı yazmıştır. Öğretmen rastgele bu yazıyı görmüştür. Bunun üzerine öğretmen

“Okulda benim tayinimle ilgili gizli evrakın fotokopisini çektirdim.” diyerek bu kağıdın fotokopisini gizlice çektiğini belirtmiştir.

✓ Yasal Olmayan Greve Gitmek

Yasal olmayan greve gitmek kural dışı davranışların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin bu davranışı 28 kez gösterdikleri görülmektedir. Bazı öğretmenler aynı davranışı birden fazla kere göstermiştir. Öğretmenler bu davranışlarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Bir günlük iş bırakma eylemine katıldım.”

Yasal Olmayan Toplantılar Düzenlemek

Öğretmenlerden biri yasal olmayan toplantılar düzenlemeden dolayı ceza almıştır. Bu davranışını şu sözlerle ifade etmiştir:

“İlk tayin yerim doğuda bir ildi. Ben burada kız öğrencileri evimde topluyor ve onlarla görüşüyor ve onlara rehberlik ediyordum”

✓ Sendika Kurmak

Öğretmenlerden biri sendika kurucusu olduğunu şu sözleri ile ifade etmiştir:

“İlk sendika kurucularındanım.”

✓ Bildiri Dağıtmak

Bu davranışı gösteren bir öğretmen

“..... üyesi olmak, mitinglere katılmak, bildiri dağıtmak suçlarından yargılandım.” demiştir.

✓ Yürüyüşe Katılmak

Araştırmaya katılan 9 öğretmen yürüyüşe katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden bir tanesi şu şekilde ifade etmiştir:

“18 Nisan 1996’da’in kapatılmasını protesto etmek amacıyla yürüyüş yaptık.”

4.1.2. Öğretmenleri Bu Kural Dışı Davranışlara İten Nedenler Nelerdir?

Bu öğretmenleri kural dışı davranışlara iten nedenlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Öğretmenleri kural dışı davranmaya iten nedenler Ivancevich’in (1992) yaptığı sınıflama esas alınarak kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 2. 2002 yılındaki Araştırmaya Göre Öğretmenleri Kural Dışı Davranışlara İten Nedenler

Kural dışı Davranışların Nedenleri	f	%
Siyasi Görüşlerden Kaynaklanan Nedenler	40	30.40
Yönetici Tutumundan Kaynaklanan Nedenler	8	6.08
Toplum ve Onun Değerlerinden Kaynaklanan	6	4.56
Aileden Kaynaklanan	5	3.80
Çalışma Çevresinden Kaynaklanan	5	3.80
Örgüt Politikasından Kaynaklanan Sorunlar	4	3.04
İnançlardan Kaynaklı Sorunlar	3	2.28
İş bilgisi ve Yetenek Eksikliğinden kaynaklanan Sorunlar	2	2.28
Duygusal Sorunlar	1	0.7
İletişim Eksikliğinden Kaynaklanan Sorunlar	1	0.7
Emirler ile Kişiliğin Çatışmasından Kaynaklanan Sorunlar	1	0.7
Toplam	76	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin kural dışı davranışlarının 76’sının nedenine ulaşılabilmektedir. Oysa 82 kural dışı davranış tespit edilmiştir. Öğretmenler özellikle dört ve üstü kural dışı davranışlar bütün davranışları hakkında konuşmak istememişlerdir.

✓ Siyasi Görüşlerinden Kaynaklanan Sorunlar Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

Siyasi görüşleri nedeniyle ceza aldığını söyleyen öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

Üç gün okula gitmediği için ceza alan bir öğretmen işe gidememe nedenini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yasa dışı gösteriye katılma suçundan üç gün hapis yatmışım o nedenle okula gidemedim.”

“1996’da bir günlük iş bırakma eylemine katıldım Eylemin amacı öğretmenlerin ekonomik, sosyal haklarının iyileştirilmesiydi.”

“Sendikanın almış olduğu 20 aralık 1994 yılında bir günlük iş bırakma kararına uyduğum için kınama cezası aldım.”

✓ Yönetici Tutumundan Kaynaklanan Sorunlar Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

Yönetici tutumundan kaynaklanan 8 kural dışı davranışa ulaşılmıştır. Bu konuda örnekler aşağıda verilmiştir.

Yönetici ile çatıştığı için uyarı cezası alan bir öğretmen yönetici için şu sözleri söylemiştir:

“ Birilerini yanına alıyor ve diğer öğretmenleri ya çekiştiriyor ya da ağzından diğerleri hakkında laf almaya çalışıyordu. Bütün hocalar ondan illallah dedik.”

Tayini başka ile çıkan ve geldiği ilde disiplin cezası alan bir öğretmen ilçeye gelir gelmez kaymakamın yanına çağrılır.

“Bana hoş geldin dedi. Sonra burası geldiğin yere benzemez aynı davranışları burada da sergilemeye devam edersendeyip tehditler savurmaya başladı Bende “ Az önce amirimdiniz ama şimdi resmi konuşma bitti elinizden geleni ardınıza koymayın dedim ve tartışma başladı.”

✓ Toplum ve Onun Değerlerinden Kaynaklanan Sorunlar Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

Altı öğretmen tablo 2’de görüldüğü gibi toplum ve onun değerlerinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle kural dışı davranışta bulduklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

İstiklal marşında kendi ifadesi ile göbek atan öğrencisini döven öğretmen :

“Çocuklara toplumsal değerlere saygılı olmayı öğretmeliyiz.” demiştir. Bu nedenle çocuğun ailesi tarafından şikayet edilmiş ve ceza almıştır.

Doğuda görev yapan ve feodal yapıya karşı çıkan öğretmen bu karşı çıkış nedeniyle iki kınama ve iki uyarı cezası almıştır. Aldığı cezaların nedenini şu şekilde açıklamıştır.

“Zaten onların eğitim ile işi yoktu tek derterleri kurdukları düzeni korumaktı. Eğer onların düzenine karşı çıkmazsanız zararları dokunmazdı.”

“Bu köyde kızları okutmuyorlardı. Bende bu konuda çok ısrarlı davrandım. Onlar doğrudan bizimle uğraşmıyorlar, bunun yerine Milli Eğitim Müdürlüğüne gidiyorlar ve bu öğretmeni buradan gönder diyorlardı. Onlar da bizi asılsız iddialarla suçuyorlardı.”

✓ Aileden Kaynaklanan Sorunlardan Dolayı Kural Dışı Davranışta Bulunma

5 öğretmen aileden kaynaklanan sorunlardan dolayı kural dışı davranışta bulunduğunu ifade etmiştir.

“Eşim kanser hastası olduğu için devamlı hastaneye gidip geliyordum” Bu öğretmen kendine verilen bir araştırma dosyasını zamanında bitirememiş ve ceza almıştır.

İzinsiz okula gelmeme ve şehir dışına çıkmadan dolayı ceza alan bir öğretmen

“Hafta sonu Ankara’ya gelmem gerekti. Çünkü acilde hastam vardı. Onun başındaydım.”

İzinsiz il dışına çıkan ve pazartesi günü okula gelmeyen bir öğretmen şöyle demiştir:

“Hafta sonu ailem ile başka ile gezmeye gittik fakat arabamız arıza yapınca zamanında dönemedik.”

✓ Çalışma ve Çevresi ve Çalışma Grubundan Kaynaklanan Nedenlerle Kural Dışı Davranışta Bulunma

Çalışma çevresinden ve çalışma grubundan kaynaklanan nedenlerle kural dışı davranışta bulunduğunu söyleyen 5 öğretmen bulunmaktadır. Bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

Beden eğitimi öğretmeni derste sakız çiğneyen öğrencisini uyarmasına rağmen öğrenci sakız patlatmaya devam etmiştir.

“Kızım derstesin o sakızı ağzından çıkar dedim. Bir kez daha sakızı yüzüme patlattı. Ben o anda dengemi kaybettim. Öyle bir tokat attım ki kız kendini yerde buldu.”

“Öğretmenlerin birbirini tanıyıp kaynaşmaları için bu geziyi düzenledim.” Okul müdürü geziyi seminerlerin son günü düzenlemiş ve Milli Eğitim Müdürlüğüne haber vermemiştir.

Lojmanla ilgili kaymakamı atlayarak Valiye dilekçe vermekten dolayı ceza alan öğretmen

“Küçük bir yer olduğu için lojmana giriş çıkış saatlerimiz bile kontrol altındaydı. Bize esir muamelesi yapıyordu.”

Bu madde de görüldüğü gibi çevrede insanlar koşullar öğretmenleri kural dışı davranış göstermelerinde çevrenin etkisi olmuştur.

✓ Örgüt Politikasından Kaynaklanan Nedenler Dolayısıyla Kural Dışı Davranışta Bulunma

Örgüt politikasından kaynaklanan nedenler dolayısıyla kural dışı davranışta bulunma 4 öğretmen tespit edilmiştir.

Bir köyde öğretmenlik yapan ve lisans tamamlama için Ankara’ya gelip giden öğretmen son sınavında mazaret izni kalmadığı için:

“Benim de okulu bir günlüğüne kapatıp gitmekten başka çarem yoktu” diyerek çaresiz kaldığından dolayı bu yola başvurduğunu ifade etmiştir.

İş bırakma eylemine katılan bir öğretmen

“Öğretmenin hakkını aramasına izin verilmiyor baskı altındayız.” diyerek örgüt politikasını eleştirmiştir.

Aynı şekilde eylemlere katılan bir öğretmen

“Yönetim süreçlerine katılmak istiyoruz” diyerek örgüt politikasını eleştirmiştir.

Ben siyasi partilere katılmak istiyorum.” diyen diğer bir öğretmende mevcuttur.

✓ İnançlardan Kaynaklanan Sorunlar Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

İnançlarından dolayı kural dışı davranışta bulunan 3 kişiye rastlanmıştır.

Ramazan ayında öğretmenlere iftar saatinde iftar açmaları için izin verdiğinden dolayı irticai hareketten ve öğrencilerin zarar görmelerinden dolayı ceza alan bir yönetici:

“ Ramazanın 11.günü okul tatile girmiştir. Geri kalan 11 günün dördü hafta sonudur. Geri kalan yedi günün iki günü teneffüs saatine denk gelmektedir. Beş günde ise iki dakikalık gecikmelerle derse girmişlerdir.”

Baş örtüsü taktığı için ceza alan bir öğretmen;

“ Benim davranışlarımın politika ile ilgisi yoktu. Sadece inançlarımla ilgisi vardı.”

✓ İş Bilgisi ve Yetenek Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenlerle Kural Dışı Davranışta Bulunma

İş bilgisi ve yetenek yetersizliğinden kaynaklanan nedenlerle 2 kural dışı davranış tespit edilmiştir.

Muhakkiklik görevinde soruşturmaya zamanında başlamadığı için dosyası zaman aşımına uğrayan ve bu yüzden ceza alan bir öğretmen:

“Benim soruşturmaya bir ay içinde başlamam gerektiğinden haberim yoktu.” Diyerek bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermiştir.

“Aldığım cezaların bir kısmı bürokrasiyi bilmememden kaynaklanmaktadır.”

✓ Duygusal Sorunlar Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

Duygusal sorunlar nedeniyle 1 kural dışı davranışa rastlanmıştır. Futbol maçında öğrencisini döven hakeme yumruk atan beden eğitimi öğretmeni

“Benim tek amacım öğrencimi korumaktı. Hakem ona fiziksel saldırıda bulununca da onu savundum.” şeklinde ifade kullanmıştır.

✓ İletişim Eksikliğinden Nedeniyle Kural Dışı Davranışta Bulunma

İletişim eksikliği nedeniyle bir kural dışı davranışa ulaşılmıştır.

“Ben Milli Eğitim Müdürü ’nü ilk kez görüyordum. Tokalaşmak için elimi uzattım, bana elini uzatmadı.”

✓ Emirler ile Kişiliğin Çatışmasından Dolayı Kural Dışı Davranışta Bulunma

Emirler ile kişiliğin çatışmasından dolayı bir kural dışı davranışa ulaşılmıştır.

Kot pantolonla öğretmen evine girdiği için ceza alan öğretmen:

“Kot pantolonla öğretmen evine girdiğim için kaymakam beni yanına çağırdı ve uyardı; fakat ben mantığımın doğrultusunda hareket etmeye devam ettim. “Bu yüzden iki kez uyarı cezası aldım.” demiştir.

Bu öğretmenin kişiliği ile emirler çatışmaktadır. Uyma davranışı bir kişilik özelliği midir? Kağıtbaşı (1985) bu soruya cevap bulmak için araştırmaları incelemiş araştırmaların sonuçlarına göre ;bazı insanlarda uyma davranışının genel bir eğilim olduğunu aynı şekilde diğerlerinde ise birbirinden farklı durumlarda hep ters tepki gösterme eğiliminde olduklarını tespit edilmiştir.

4.2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

2020 yılında yapılan araştırmanın çalışma grubunu ise Ankara ili Yenimahalle ilçesi sınırları içindeki kamu ve özel ilkököl ve ortaokullarda çalışan 3478 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden de 109’ undan yanıt alınabilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin de 40’ı kural dışı davranışta bulunduğunu beyan edilmiştir. Ancak bu öğretmenlerin 34’ü araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Bu öğretmenlerin 17’si kadın (% 50) , 17’si erkektir (%50).

Tablo 3. 2020 yılında araştırmaya katılan öğretmenlerin gösterdikleri kural dışı davranışlar

Kural Dışı Davranışlar	f
Eyleme katılmak	13
Sosyal medya paylaşımları	3
Yöneticiyi dövme karşı gelme	2
Öğrenci dayak	2
Öğrenci iftirası	3
Açık öğretim sınavında ve DYS da hata yapmak	2
Öğrenciyi herhangi bir şekilde zarara ugratma	1
İstiklal marşına katılmamak	1
Dersanede çalışmak	1
Kılık kıyafet yönetmeliğine karşı giyinmek	2
Gizli Tanık	1
Mobinge boyun eğmemek	1
Panoya yazı asma	1
Yöneticiye hakaret	1
Devamsızlık	1
Görev ihmali	4
Toplam	39

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğretmenler 39 kuraldışı davranışta bulduklarını bildirmişlerdir.

✓ Eyleme Katılma

Tablo 3’e göre kural dışı davranışların 13’ü eyleme katılmadır. Eyleme katılmaktan dolayı ceza aldığı bildirilen öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Sendikamız istediğimiz zammı almamız için bir günlük boykot kararı almıştı. Bende karara uyararak derse girmedim.”

“Sendikamın aldığı karara uyararak sevsiz iş bıraktım”

“İş bırakma eylemine katıldım, soruşturma ve akabinde 2 buçuk ay açığa alınmadan sonra aylıktan kesme cezası aldım.”

✓ Sosyal Medya Paylaşımları

Sosyal medya paylaşımları yüzünden ceza aldığını söyleyen 3 öğretmen bulunmaktadır. İfadeleri şu şekildedir:

“Barış için Kadın Girişimi ile Diyarbakır’ın Sur ilçesine gidip orada gördüklerimi paylaştım”

“ Sosyal medya hesabımdan sadece savaşa hayır paylaştığım için kınama aldım.”

“2013’ de paylaştığım yorumsuz bir karikatür için adli ve idari soruşturma geçirdim. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası aldım.”

✓ Yöneticiyi Dövme, Hakaret

Yöneticiyi dövme karşı gelme davranışı iki öğretmen tarafından yapılmıştır. Bu davranışlarını öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Müdür sinsî biri olup dedikodu yapıyor. Bir gün benim hakkımda arkadaşları kışkırtıp beni küçük düşürücü laflar etmiş . Bende kendime hakim olamayıp dövdüm.”

“ Müdüre hakaretten uyarı cezası aldım.”

✓ Öğrenciyi ile kavga etmek, dayak atmak

Öğrenciyi dayak olayından dolayı ceza aldığını belirten iki öğretmen mevcuttur.

“Öğrenciyi arabama zarar vermemesi için uyardım. O da hakaret edip üzerime yürüdü. Bende öğrenciyi vurdum.”

“ Öğrenci ile kavga etmekten uyarı cezası aldım.”

✓ Öğrenci İftirası

Öğrenci İftirası yüzünden ceza aldığı söyleyen 3 öğretmen mevcuttur. Öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Öğrenci öğretmen beni dövdü diyerek yalan söyledi.”

“8. Sınıfların teok sınavında salon başkanı olarak görev aldım. Sınavdan birkaç hafta sonra ifadeye çağırıldım. Bana yazılı olarak sınav saatinde neden telefonla konuştuğum soruldu. Yazılı olarak ne benim ne de arkadaşlarımla telefonla konuşmadığımızı yazdım. Sonra uyarı yazısı geldi.”

“Öğrenci okul idaresine iftira attı ben de nöbetçiydim. Arada kaldım.”

✓ Talebeyi herhangi bir şekilde zarara uğratma

Talebeyi herhangi bir şekilde zarara uğratma davranışı üç kez görülmüştür. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Öğrenci ödevine düşük not vermekten dolayı disiplin soruşturması geçirdiğini söyleyen bir öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrenciye verdiğim proje ödev tarihinden sonra geldi. Ayrıca ödevi İngilizce öğretmeni olan babası yapmıştı. Ortalamanın altında sözlü notu verdim diye veli şikayette bulunmuş.”

Açıköğretim lise sınavında hata yapmaktan dolayı iki öğretmen ceza almıştır. Bu durumu öğretmenler şu şekilde ifade etmiştir:

“ Açık öğretim lise sınavında sınav poşetini yanlış açmadan dolayı ceza aldım.”

“ DPY’de sınavda hatalı davranıştan dolayı uyarma cezası aldım.”

✓ İstiklal marşına katılmamak

İstiklal marşına katılmadığı için hakkında disiplin soruşturması açılan öğretmen şu şekilde durumu ifade etmiştir:

“ Pazartesi istiklal marşını müdürün yanında değil de öğrencilerin yanında okuduğum için beni görmemiş ve törene katılmamış gibi işlem yaptı.”

✓ Dersanede çalışmak

Dersanede çalıştığı için ceza alan öğretmen bu durumu bu şekilde ifade etmiştir:

“Dersanede birkaç saat ders verdiğim için müfettişler gezerken dürüst davranarak Milli Eğitimde görevli olduğumu söylediğim için kınama cezası aldım.”

✓ Kılık kıyafet yönetmeliğine karşı giyinmek

Kılık kıyafetin uygun olmamasından dolayı iki öğretmen ceza almıştır. Her iki davranışta aynı öğretmen tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu disiplin cezalarını öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

“ Baş örtüsü takmadan dolayı iki kez ceza aldım.”

✓ Darbe Girişimi

15 Darbe girişimi suçlamasıyla disiplin cezası alan bir öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“15 Temmuz darbe girişiminden sonra gizli tanık ifadesiyle açığa alındım. Sonra beraat ettim... görevime geri döndüm.”

✓ Mobinge boyun eğmemek

Yöneticiler tarafından yapılan mobinge boyun eğmediği için ceza aldığı belirten öğretmen durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“ Yapılan mobinglere, haksızlıklara ve çifte standartlara boyun eğmediğim için ceza aldım.”

Panoya yazı asma

Panoya astığı yazı yüzünden aylıktan kesme cezası alan bir öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“.....bakınımı anlatan yazıyı sendika panosunda paylaştığım için aylıktan kesme cezası aldım.”

✓ Yöneticiye hakaret

Yöneticiye hakarettten ceza alan bir öğretmen durumu şöyle ifade etmiştir:

“Müdüre hakarettten dolayı uyarı aldım.”

Devamsızlık

Göreve gelmediğinden dolayı ceza aldığını belirten öğretmen şu ifadeyi kullanmıştır:

“Göreve gelmediğimden dolayı uyarı cezası aldım.”

✓ Görev İhmali

Görev ihmali davranışını dört öğretmen göstermiştir. Bu davranışlarda bulduklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

Nöbete geç kalmadan ve nöbet tutmaktan dolayı iki öğretmen uyarı cezası almıştır. Durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Geç yattığım geç kalkıyorum ve nöbete geç kalıyordum”

“Nöbet tutmaktan dolayı aylıktan kesme cezası aldım.”

“Sözlü notlarımın neye göre verdiğim sorgulandı. Yazılı kağıtlarım incelendi. İlde görev yapan bir müfettişin ipe sapa gelmez oğlunun ders ve davranış notlarının düşük olması sebebiyle.”

b- 2020 yılında Öğretmenleri Kural Dışı Davranışlara İten Nedenler

Tablo 4’de 2020 yılında yapılan araştırmada öğretmenleri kural dışı davranışlara iten nedenler gösterilmiştir.

Tablo 4. 2020 yılında Öğretmenleri Kural Dışı Davranışlara İten Nedenler

Kural dışı Davranışların Nedenleri	f
Siyasi Görüşlerden Kaynaklanan Nedenler	20
Yönetici Tutumundan Kaynaklanan Nedenler	8
Aileden Kaynaklanan	3
Çalışma Çevresinden Kaynaklanan	2
Örgüt Politikasından Kaynaklanan Sorunlar	1
İnançlardan Kaynaklı Sorunlar	2
İş bilgisi ve Yetenek Eksikliğinden kaynaklanan Sorunlar	4
Toplam	40

✓ Siyasi Görüşlerden Kaynaklanan Nedenler

Tablo4 incelendiğinde 18 kural dışı davranışın siyasi görüşlerden kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmenlerin bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

“Sendikamın aldığı kararı uymak zorundaydım.”

Öğretmen siyasi görüşleri yüzünden sadece iş bırakma, derse girmeme eylemleri ne katılmamışlar aynı zamanda darbe girişimi suçundan sosyal medya da paylaşımlarda bulunma davranışlarından dolayı da disiplin soruşturmaları geçirmişlerdir. Bu davranışlarının altında tan neden ise siyasi görüşleridir. Bununla ilgili olarak ifadeleri şu şekildedir.

“2013 başında paylaştığım yorumsuz bir karikatür için adli ve idari soruşturma geçirdim.”

“15 Temmuz darbe girişiminden sonra Gizli Tanık ifadesi ile açığa alındım.”

✓ Yönetici tutumundan kaynaklanan

Yönetici tutumundan kaynaklanan kural dışı davranışlardan birinde öğretmen sadece yemek yemek için nöbet yerinden ayrılan öğretmene soruşturma açmıştır. Öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Yemek yemek için nöbet tutmadığımdan dolayı soruşturma açtılar. Yöneticiler bu konuda oldukça katıydı.”

Yöneticiye hakareten soruşturma geçiren bir öğretmene neden ceza aldığı sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

“ 2 tane liyakatsız müdür ve müdür yardımcısı yalan beyanı”

✓ Aileden Kaynaklanan

Kural dışı davranışlarının aileden kaynaklanan nedenlerden olduğunu söyleyen üç öğretmen bulunmaktadır.

Nöbete devamlı geç kaldığından dolayı disiplin soruşturması geçiren bir öğretmen geç kalmasının nedenini şu şekilde açıkladı:

“Eşimden ayrıldım. Zor günler geçirdiğim için uyku sorunun vardı, geç yatıp geç kalkıyor nöbete geç kalıyordum.”

Arabasına zarar veren öğrenci daha sonra öğretmenin üzerine yürümüş öğretmen de öğrenciye vurmuştur. Vurma nedenini şu şekilde ifade etmiştir:

“ Tahrik edildim. Babamı kaybetmişim, biraz sinirlerim kötü idi ve otokontrolüm zayıftı.”

Göreve gelmediği için uyarı cezası alan bir öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“İzin alarak nikah işlemleri için il dışına gitmişim. Bilet bulamadım ve belirttiğim gün değil ertesi gün göreve gelebildim.”

✓ Çalışma Çevresinden Kaynaklanan Nedenlerden Dolayı

Çalışma çevresinden dolayı ceza aldığını belirten bir öğretmen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Okul idaresi ilçe Milli Eğitim, bakanlık müfettişleri ve adli süreçte veli ve kurumlar arasında ben kaldım. Yani büyük balıklar küçük balıkları yedi.”

Örgüt Politikasından Kaynaklanan Sorunlar

Öğretmenler kanunen dershanede ders vermeleri yasaktır. Dershanede çalıştığı için Kınama cezası alan bir öğretmen

“Dershanede birkaç saat ders verdiğim için müfettişler gezerken dürüst davranıp milli eğitimde görevli olduğumu söylediğim için ceza aldım.”

✓ İnançlardan Kaynaklı Sorunlar

İnançlardan kaynaklı sorunlar nedeniyle birden fazla ceza alan bir öğretmen durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

“İmam Hatip lisesinde Kuran-ı Kerim dersine giriyorum. Derste başörtüsü zorunlu teneffüste

koridorda okul bahçesinde yasaktı. Derste zorunlu olan koridorda niye yasak. O zaman beden eğitimi öğretmeni de teneffüste kravattı.”

✓ İş Bilgisi ve Yetenek Eksikliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Sınavda yapılan hatalar yüzünden iki öğretmen soruşturma geçirmiş ve ceza almışlardır. Bu hatalar kasıtlı değil bilgi eksikliği ve dikkatsizlikten meydana gelmiştir. Öğretmenler durum şu sözleri ile ifade etmişlerdir:

“Açıköğretim lisesi sınavında sınav poşetini yanlış açmadan dolayı ceza aldım. Daha dikkatli olmam gerekirdi.”

“DPY sınavında müfettişler kimliği olmayanı sınava almayı demişti. Salon başkanı olan öğretmen öğrencilere başta kağıdı imzalattı Yanlış olduğunu söyledim ama o devam etti. Sonra da kimliksiz bir öğrencinin sınıfta olduğunu tespit ettik ve tutanakla sınav başlamadan sınavdan çıkardık. Ancak cevap kağıdı imzalı olduğu için soruşturma geçirdik.”

4.3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.3.1. Öğretmenler Tarafından Gösterilen Kural Dışı Davranışların Benzerlik ve Farklılıkları Nelerdir?

Bu alt problemde öncelikle benzer davranışlar üzerinde durulacaktır. Benzer kural dışı davranışlar şunlardır:

2002 ve 2020 yıllarındaki kural dışı davranışlar karşılaştırıldığı zaman yasal olmayan greve gitme davranışının aynı şekilde en çok görülen davranışlardan olduğu görülmektedir. Bunun nedeni aynı öğretmenlerin bu davranışı birden fazla kere göstermeleridir. Öğretmenler sendikaya kayıtlıdır ve sendika kararları doğrultusunda eyleme katılma, işe gelmeme, derse girmeme davranışlarında bulunmaktadır.

- ✓ Fiziksel Saldırı her iki grupta da mevcuttur. 2002’de 8 fiziksel saldırı davranışına rastlanırken 2020’de 4 saldırı davranışı görülmüştür. Her iki grupta da fiziksel saldırılar öğrencilere, yöneticilere, müfettişlere karşı yapılmıştır. 2002 yılında müfettişe sinirlenip yumruk atan bir öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır.

“ Beni 60 öğrencimin karşısında küçük düşürdü.”

2020’deki araştırmada müdürün kendisi hakkında dedikodu yapıp arkadaşlarının yanında küçük düşürücü laflar ettiği için fiziksel saldırıda bulunan bir öğretmen:

“Bende kendime hakim olamayıp dövdüm” demiştir.

- ✓ Kılık Kıyafet yönetmeliğine uymama her iki grupta da görülmüştür. 2002’de baş örtüsünden, sınıfa kürk ile girmekten ve öğretmen evine kot pantolonla girmeden dolayı beş kural dışı davranış mevcuttur. Öğretmenlerden biri

“Bana sınıfa kürkle girdin diye ceza verdiler.” demiştir.

2020’de yapılan araştırmada ise başörtüsünden dolayı ceza alan öğretmen:

“Baş örtüsü takmamdan dolayı iki kez ceza aldım.” demiştir.

- ✓ Görev ihmali her iki araştırmada da mevcuttur. 2002 de yapılan araştırmada 4 görev ihmali görülürken 2020’de 2 görev ihmali davranışı bulunmaktadır.

2002’de okulda meydana gelen tecavüz olayını Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bildirmedeği için ceza alan bir yönetici:

“Olayı öğrenince hemen soruşturma başlattım fakat ilçeye haber vermedim.”

2020’de iki görev ihmali davranışına ulaşılmıştır. Öğretmenlerden biri durumu şöyle ifade etmiştir.

“Nöbet tutmamamdan dolayı ceza aldım.”

İki grup arasındaki farklı kural dışı davranışlar:

- ✓ 2020 yılında 2002 yılına göre farklı kategoriler gelişmiştir. Teknoloji günümüzde çok geliştiği için sosyal medya paylaşımları öğretmenlerin sorun yaşamasına neden olmaktadır. Bir grup kasıtlı olarak paylaşım yapıyorken bir grupta belki suç olduğunu bilmeden paylaşımlarda bulunuyor olabilirler. Bunu öğretmenlerden birinin katıldığı kadın yürüyüşünde yaptığı çekimleri sosyal medyada paylaşımı yüzünden kademe ilerlemesi almıştır. Kendini şu şekilde ifade etmiştir:

“ Ben hakaret etmedim sadece gördüklerimi paylaştım.”

- ✓ Sınavlarda yapılan hata yüzünden ceza alma 2020 yılındaki araştırmada mevcut iken 2002 yılında böyle bir ceza görülmemiştir.

Bunun nedeni Ösym’nin yaptığı sınavların artması ve öğretmenlerin bu tür sınavlarda görev alarak bütçelerine katkı sağlamaya çalışması olabilir.

- ✓ Darbe girişimi nedeniyle soruşturma geçiren öğretmenler 2020 yılında görülmüştür. Bir grup öğretmenin de bu konuda soruşturma geçirmişti araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmının soruşturma geçirdiyse de yazmamış oldukları düşünülmektedir.

Dershane de çalışma nedeniyle soruşturma geçirme 2002 yılındaki araştırmada görülmemesine karşın 2020'de görülmüştür. Bunun nedeninin ekonomik şartların ağırlaşması gösterilebilir.

4.3.2. Kural Dışı Davranışlara İten Nedenlerin Karşılaştırılması

Öğretmenleri kural dışı davranışlara iten nedenler incelendiğinde siyasi görüşleri nedeniyle kural dışı davranış sergileyen öğretmenlerin her iki grupta da var olduğu görülmektedir.

- ✓ Yönetici tutumundan kaynaklanan kural dışı davranışlar her iki grupta da mevcuttur. Bu durumda okullara yönetici atanırken kriterlerin yüksek tutulması gerektiği yöneticilerin okulların başarısında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki verilerde göstermektedir ki yöneticiler öğretmenlerin davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptirler.
- ✓ Aileden kaynaklanan nedenler sebebiyle kural dışı davranma da her iki grupta mevcuttur. 2002 yılında yapılan araştırmada 5 kişi davranışının nedenini ailesine bağlarken 2020'de de 3 kişi kural dışı davranışının nedenini ailesi olarak belirtmiştir.
- ✓ Çalışma çevresinden dolayı kural dışı davranma 2002 yılında dört, 2020 yılında da iki kişide görülmüştür.
- ✓ Örgüt politikasından kaynaklanan nedenlerden dolayı kural dışı davranışlar 2002 yılında dört ve 2020 yılında da bir kişide görülmüştür.
- ✓ İnançlardan kaynaklanan nedenlerden dolayı kural dışı davranış 2002'de üç davranışa 2020'de ise iki davranışa rastlanmıştır.
- ✓ İş bilgisi ve yetenek eksikliğinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle 2002 yılında iki kural dışı davranış, 2020 yılında ise dört kural dışı davranış görülmüştür.
- ✓ 2002 yılında duygusal sorunlar yüzünden, iletişim eksikliğinden, emirler ve kişiliğin çatışmasından dolayı kural dışı davranışlara da rastlanmasına rağmen 2020'de bunlar sebebiyle kural dışı davranışa ulaşamamıştır.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin her iki dönemde de en çok sendikal faaliyetler nedeniyle ceza aldıkları görülmüştür. Bu sonuç Çelik (1998) ve Çağlar (2006)'ın araştırmalarını destekler niteliktedir.

Okullarda öğretmenlerin kural dışı davranışlar incelendiğinde her iki grupta da öğretmenlerin öğrencilere karşı saldırganlık davranışı sergilediği görülmektedir. Gözütök'un (1992) yaptığı araştırmada da öğretmenlerin sınıfta disiplin sağlama amacıyla öğrenciye tokat atma, saç çekme vb olumsuz davranışlar sergilediğini görülmüştür. Ökdem'in (2019) yaptığı araştırmada da yargıtay'a intikal eden öğretmen davaları içinde 17 fiziksel şiddet davasına rastlanmıştır. Bu davalar içinde öğretmenlerin meslektaşlarına ve öğrenciye karşı şiddet uyguladıkları görülmüştür. Çelebi (2009)'inin araştırmasında İstanbul ilinde öğretmenler hakkında açılan disiplin soruşturma konuları incelenmiş 1997-2004 arasında öğrenciye fiziksel saldırıdan dolayı 374 davaya rastlanmıştır. Bu araştırmanın verileri de 2002 - 2020 yıllarında yani 18 yıllık süreç içinde fiziksel şiddetin okullarımızda var olduğunu göstermektedir. Türkiye'de okullarda öğretmenlerin eğitim anlayışında şiddetin var olduğu ve 18 yıllık zaman diliminde durumun hiç değişmeden devam ettiği görülmektedir.

Devamsızlık davranışı her iki grupta da görülmektedir. Bu sonuç Kıroğlu ve Taş (2019)' in yaptığı araştırmayla da tutarlıdır. Ordu ilinde görev yapan öğretmenler üzerine yaptıkları araştırmada öğretmenlerin izinsiz olarak işe gelmeme davranışını tespit edilmişlerdir. Kıraçoğlu ve Taş (2019) bu durumu disiplin suçlarının açık ve net tanımlanmadığı için okul idaresinin takdirine kaldığını bu yüzden de istismar edildiğini ifade etmektedirler. Bu durumda yapılacak şey suç ve cezaların daha net ve açık bir şekilde ifade edilmesidir. Hangi suça karşı hangi cezanın verileceği belli olursa keyfi uygulamalar ve istismar ortadan kalkacaktır.

Sınavlarda yapılan hata yüzünden ceza alma 2020 yılındaki araştırmada mevcut iken 2002 yılında böyle bir ceza görülmemiştir. Bu durumla ilgili merkezi yapılan sınav sayılarının çok artması ve öğretmenlerin maddi gelirlerinin yeterli gelmemesi nedeniyle ve o sınavlardan alacakları ücretlere ihtiyaçları olduğu için

daha fazla görev almak istemeleri şeklinde yorumlanabilir. Ya da 2002’de yapılan araştırmaya katılan öğretmenler arasında bu davranışı gösteren olmayabilir.

Kılık Kıyafet yönetmeliğine uymama her iki grupta da görölmüştür. 2002’de baş örtüsünden, sınıfa kürk ile girmekten ve öğretmen evine kot pantolonla girmeden dolayı beş kural dışı davranış mevcuttur. 2020’de de kılık kıyafet yönetmeliğine uymamadan dolayı 2 disiplin cezası görölmektedir. Karataş (2000)’ın yaptığı araştırma da bu verileri destekler niteliktedir. Karataş (2000)’ın yaptığı araştırmada da öğretmenlerin en çok kılık kıyafete uymama davranışından dolayı ceza aldıklarını tespit edilmiştir.

Görevi ihmali her iki grupta da görölmüştür. 2020’de nöbet tutmada ihmalkarlık söz konusuyken 2002’de soruşturma görevini ihmal gibi davranışlar görölmektedir. Çelebinin araştırmasında da 1997-2004 yılları arasında İstanbul’da görev ihmalinden dolayı açılan 328 disiplin soruşturmasına ulaşılmıştır.

Yöneticiye karşı çıkmak ve hakaret davranışlarına da her iki grupta rastlanmıştır. Çelebi (2009) nin yaptığı araştırmaya göre İstanbul da 1997- 2004 yılları arasında hakaret yüzünden 454 soruşturma açılmıştır.

2020 yılındaki araştırmada gösterilip 2002 yılında gösterilmeyen kural dışı davranışları şu şekilde sıralayabiliriz:

Darbe girişimi nedeniyle görevden alınma, merkezi yapılan sınavlarda hata yapmak, mobing’e boyun eğmemek, dershanede çalışmak bulunmaktadır. Mobinge boyun eğmeme yöneticiye karşı gelme davranışları içinde de incelenebilir. Sadece o dönemde mobing kelimesinin bu kadar popüler kullanımı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çelebinin yaptığı araştırmaya göre 1997-2004 yılları arasında özel ders vermeyle ilgili 39 dava bulunmuştur. 2002 yılındaki araştırmada o yıllarda özel ders verdikleri fakat bu araştırmada o tip davranış gösteren öğretmene ulaşılmamıştır.

Öğretmenlerin kural dışı davranış gösterme nedenlerinin çok değişmediği görölmüştür. Öğretmenler siyasi görüşlerinden, yönetici tutumundan, ailevi nedenlerden, çalışma çevresinden, inançlarından dolayı, örgüt politikasından dolayı, iş bilgisi ve yetenek eksikliğinden, toplum ve onun değerlerinden dolayı kural dışı davranışlarda bulunmuşlardır. 2002 yılında bu nedenlere ilaveten iletişim eksikliğinden, emirler ve kişiliğin çatışmasından, duygusal sorunlardan kaynaklı kural dışı davranışta bulunurlarken 2020’de bu nedenlerle kural dışı davranış gösteren öğretmenlere rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin her iki grup içinde kural dışı davranışlarının nedenlerinden bir tanesi yönetici tutumundan kaynaklanan nedenlerdir bu durumda bize öğretmen ve yöneticilerin iletişimlerinde sorun olabileceğini göstermektedir. Bu durumda Doğan (2013)’ın yaptığı araştırmaya ters düşmektedir. Çünkü onun araştırmasına göre öğretmenler ile yöneticiler arasındaki iletişimin sağlıklı olarak işlemektedir.

6. ÖNERİLER

Yapılan araştırma yönetici tutumlarının öğretmenlerin davranışlarında etkili olduğunu göstermektedir. O halde yönetici atamalarında kriterler iyi belirlenmelidir.

Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin iletişim konusunda zorluk yaşadıkları yapılan araştırmada görölmüştür. Okullarda uzmanlar tarafından iletişim konusunda seminerler, kurslar düzenlenmelidir.

Okulda yöneticilerin ve öğretmenlerin, öğretmenlerin kendi arasında daha iyi kaynaşması için aktiviteler düzenlenmelidir.

Okullarda fiziksel istismarı önlemek için öğretmenlerin öfke kontrolü ve fiziksel istismar konularında eğitilmeleri gerekmektedir. Aynı şekilde okul yöneticileri de bu eğitimlerden geçirilerek bu konudaki farkındalığı artırılmalıdır.

Verilen cezaların çok fazla caydırıcı olmadığı bir öğretmenin birden fazla kural dışı davranışta bulunmasından ortaya çıkmaktadır. Bu durumda cezaların caydırıcılığı artırılmalıdır.

Disiplinde sadece ceza yoktur. Ödüllendirmeye de kural dışı davranışları önlenabilir. Örneğin belli bir süre çalışıp ceza almamış öğretmenlere kademe ilerlemesi verilmesi veya ikramiye verilmesi, terfi ettirme gibi ödüller olabilir.

Öğretmenlerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi bu şekilde özel ders verme gibi sorunların yaşanmamasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ada. S. ve Ölçüm M. (2002). Öğretmen Adaylarının Pozitif Disiplin Anlayışına Göre İstenilmeyen Davranışları Önleme Becerileri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 15: 1-10
- Ateş B. F. ve Akbaş T. (2012) Ergenlerde Görülen Kural Dışı Davranışların Aile İşlevselliği ve Yaşam Kalitesi Açısından İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21: 337-352
- Çağlar, S. (2006). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İşledikleri Disiplin Suçları ve Aldıkları Disiplin Cezaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. 190177.pdf.
- Çelebi, N. (2009). Resmi ve özel ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilerin disiplin sorunları ve ödüllendirme uygulamaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29:75-100.
- Çelik, Y. (1998). Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin işledikleri disiplin suçları ve uygulanan cezalar (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Doğan, S. , Uğurlu, T. C. , Yıldırım, T. , Karabulut E. (2014) . Okul Yöneticileri ve Öğretmenler Arasındaki İletişim Sürecinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi *Turkish Journal of Education*, 3,(1):34-47.
- Dolu, O.(2012). *Suç Teorileri: Teori Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Seçkin Yayıncılık
- Duran, A. (2018). *Sosyal Bilimlerde Kuramlar*. (Figen Ereş Edt). Pegem Akademi.
- Gözütok, F. D. (1992). Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Yıl 1992, Cilt 25, Sayı 2, Sayfalar 703 - 711
- Gökulu, G. (2019). Suç Kuramları: Biyolojik Ve Psikolojik Yaklaşımlar: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Turkish Studies Social Sciences* 14 (4); 1471-1488 DOI: 10.29228/TurkishStudies.23004
- Ivancevich, J. M. (1992). Human Research Management. Irwin, Boston.
- Ivancevich, J. M. ve & Konopaske R. (2009). Human Research Management, Mc Graw Hill, New York.
- Karataş, Ş. (2000). *İlköğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İşledikleri Disiplin Suçları ve Aldıkları Disiplin Cezaları ile Bireysel Değişkenleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kepenekçi, Y ve Taşkın, P. (2017). *Eğitim Hukuku*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Kurt G. D, Ergene, T. (2017) Türk Ergenlerde Riskli Davranışların Yordanması Eğitim ve Bilim .42 (189) : 137-152
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965).
file:///C:/Users/%C3%87ankaya/Desktop/657%20say%C4%B1%20kanun.pdf
- Ökdem, M. (2002). “İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Kural Dışı Davranışları”. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler. Enstitüsü, Ankara.
- Ökdem, M. (2018). “Okul Yöneticilerinin Yargıtay’a İntikal Eden Hukuka Aykırı Davranışlarının Değerlendirilmesi”. (Edt. Karaman Kepenekçi, Y. ve Taşkın, P.) Prof. Dr. Emine Akyüz’e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl, 502-515, Pegem Akademi, Ankara.
- Öztürk, Çopur, E. , Ulutaşdemir, N. , Balsak, H. (2015). Çocuk ve Suç. *Hacettepe University Faculty Health Sciences Journal* .2 (1)
- Taş, H, Kıroğlu K. (2018). Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Suçlarına ve Disiplin Cezalarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3): 1121- 1137
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, M:A. (2017). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Toytok, E. H. & Yıldırım M. B. (2018).Meslek liselerinde karşılaşılan disiplin sorunlarının sınıf düzeylerine göre dağılımlarının ve nedenlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3): 1759-1778.